

Prawo do podjęcia środków prawnych (legitymacja procesowa) - część I

Dr Vojtěch Vomáčka, Ph.D., LL.M.

Warsztaty dla polskich sędziów na temat
dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących
ochrony środowiskowa
11 października 2023 r., Warszawa

KONTROLA SĄDOWA NA SZCZEBŁU KRAJOWYM: TENDENCJE?

Czy stopniowo stają się coraz bardziej złożone i techniczne?

pozwolenia na budowę

pozwolenia na eksploatację

pozwolenia na eksploatację – monitoring i kontrola (inspekcja) -
odpowiedzialność

monitoring - plany dotyczące jakości powietrza - narzędzia finansowe
(ETS, pomoc państwa itp.)

zmiana klimatu - pozytywne zobowiązania państwa - przegląd polityki?

KONTROLA SĄDOWA NA SZCZEBŁU KRAJOWYM: TENDENCJE?

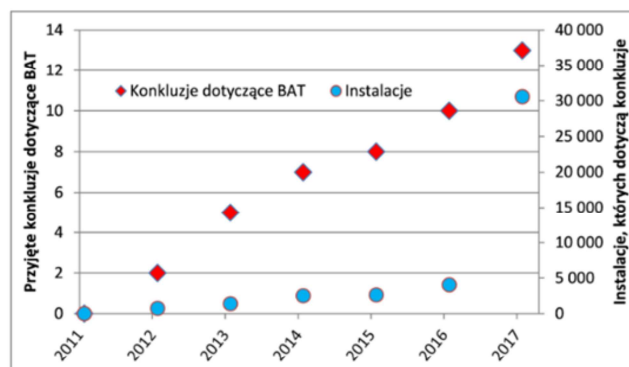
Wpływ na dostęp do wymiaru sprawiedliwości?

*NAJLEPSZE DOSTĘPNE TECHNIKI
(BAT)
WYTYCZNE DLA BRANŻY KOKSOWNICZEJ*

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej
na zamówienie Ministra Środowiska

Najlepsze dostępne techniki (BAT) w zapobieganiu i eliminowaniu
zanieczyszczeń przemysłowych

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO
w sprawie wdrożenia dyrektywy 2010/75/UE i sprawozdań końcowych
dotyczących poprzedniego prawodawstwa (wersja z 22.09.2017)
COM/2017/0727 final

Dziesięć lat temu tylko około 10% zakładów przemysłowych przestrzegało precyzyjnych przepisów ustanowionych przez Komisję Europejską, co zostało przedstawione wizualnie jako czerwone kropki na wykresie. Jednak w ostatnich latach prawie wszystkie zakłady przemysłowe zostały objęte bardziej rygorystycznymi przepisami.

Zmiana ta spowodowała znaczny wzrost liczby spraw sądowych związanych z dyrektywą w sprawie emisji przemysłowych, z około 200 takimi sprawami obecnie aktywnymi w kraju prelegenta - Czechach. Wzrost ten został przypisany aktywnemu zaangażowaniu organizacji pozarządowych (NGO) i operatorów, którzy często opierają swoje argumenty na względach technicznych, komplikując tym samym proces kontroli sądowej.

Pomimo skomplikowanych kwestii technicznych, sędziowie zazwyczaj opierają się na dokumentacji projektowej, aby zrozumieć techniczne implikacje działalności przemysłowej. Mogą brać pod uwagę szacunki emisji, od krótkich odległości do kilku tysięcy kilometrów, lub oceniać czynniki takie jak zapachy wydobywające się z fabryk. Takie podejście pomaga w określeniu granic, w szczególności w odniesieniu do konkretnych okoliczności przedstawionych przed sądem przez osoby fizyczne lub podmioty.

W przypadkach, w których dominuje niepewność, sędziowie mają tendencję do podtrzymywania zasady Konwencji z Aarhus, zapewniając stały dostęp do wymiaru

sprawiedliwości dla zainteresowanych stron. Zobowiązanie to podkreśla rolę sądownictwa w ochronie praw środowiskowych i utrzymaniu przejrzystości postępowań prawnych związanych z emisjami przemysłowymi.

KONTROLA SĄDOWA NA SZCZEBŁU KRAJOWYM: TENDENCJE?

C-575/20 – Apollo Tyres (Węgry)

Zasady obliczania całkowitej nominalnej mocy cieplnej instalacji do spalania paliw (system handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych)

C-524/20 – VÍTKOVICE STEEL (Czechy)

Przydział uprawnień dla instalacji wykorzystującej konwertor tlenowy, w której wsadem do tego procesu jest ciekłe żelazo nasycone węglem importowane z innej instalacji należącej do innego operatora, jeżeli jednocześnie zostanie zapewnione, że nie dojdzie do podwójnego naliczenia lub podwójnego przydziału uprawnień w odniesieniu do produktu „ciekły metal” **(brak możliwości)**

C-271/20 – Aurubis (Niemcy)

Pojęcia „spalania” i „paliwa” – Produkcja miedzi pierwotnej metodą wytapiania zawieszinowego – Wniosek o przydział – Kwoty objęte wnioskiem i jeszcze nieprzydzielone w dniu upływu okresu rozliczeniowego – Możliwość wydania tych uprawnień w kolejnym okresie rozliczeniowym tytułem wykonania orzeczenia sądowego wydanego po tym dniu

C-938/19 – Energieversorgungscenter Dresden-Wilschdorf (Niemcy)

Pojęcie „instalacji” – Wpływ na emisję i zanieczyszczenie – Urządzenia pomocnicze niepowodujące emisji gazów cieplarnianych – Artykuł 10a – Przejściowy system przydziału bezpłatnych uprawnień do emisji – Wzór gromadzenia danych – Skorygowana kwalifikowalności – Metoda obliczania

Sprawy te nie dotyczyły dostępu do wymiaru sprawiedliwości lub udziału w ochronie środowiska, ale raczej złożonych kwestii technicznych. W szczególności stanowiły one pytania prejudycjalne, co wskazuje na niepewność sędziów co do ich samodzielnego rozstrzygnięcia. W związku z tym sędziowie decydowali się na przekazywanie tych technicznych spraw do Trybunału Sprawiedliwości, w celu ich wyjaśnienia.

Podkreśla to odpowiedzialność sędziów, zwłaszcza tych w sądach wyższej instancji, za poszukiwanie wskazówek poprzez pytania prejudycjalne w obliczu niejasnych kwestii prawnych.

KONTROLA SĄDOWA NA SZCZEBLU KRAJOWYM: TENDENCJE?

Sprawy połączone od C-177/19 P do C-179/19 P – Niemcy – Miasto Paryż i Inni przeciwko Komisji

- Miasto Paryż (sprawa T-339/16), Miasto Bruksela (sprawa T-352/16) i Gmina Madryt (sprawa T-391/16) wniosły skargę o stwierdzenie nieważności rozporządzenia (UE) 2016/646.
- Podniosły one w szczególności, że Komisja nie może w drodze tego rozporządzenia przyjąć nieprzekraczalnych wartości (NTE) dla emisji tlenków azotu powyżej limitów określonych dla normy Euro 6 w rozporządzeniu nr 715/2007.
- W 2018 r. Sąd uchylił część rozporządzenia.
- W 2021 r. TSUE uznał, że miasta nie są indywidualnie zainteresowane i uchylił wyrok Sądu.

Konsekwencje?

Przykład dotyczy niedawnych działań prawnych podjętych przez miasta Paryż, Bruksela i Madryt, kwestionujących europejski akt prawny przed Trybunałem Sprawiedliwości. Trybunał Sprawiedliwości ostatecznie orzekł, że te miasta nie posiadają indywidualnego zainteresowania w sprawie tego aktu. W związku z tym nie mogą one uczestniczyć w kwestionowaniu ważności aktów UE na szczeblu UE. Mogą one jednak dochodzić swoich praw przed sądami krajowymi.

Gminy, wraz z innymi podmiotami niesklasyfikowanymi jako posiadające interes publiczny, muszą odwoływać się do sądów krajowych, ponieważ nie mają możliwości kontroli sądowej na szczeblu UE. Podkreśla to rosnące zaangażowanie miast w kwestie prawne, a niektóre z nich podejmują nawet działania prawne przeciwko swoim państwom. Chociaż powszechnie uznaje się, że gminy nie są uważane za podmioty publiczne na mocy Konwencji z Aarhus, zdarzały się przypadki, w których Trybunał Sprawiedliwości uznał, że niektóre przepisy mogą mieć na nie wpływ.

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska: Źródła (warstwy)

Prawo krajowe

Akty szczególne (OOŚ, IED)

Prawo konstytucyjne + proces sądowy

Prawo UE

Dyrektywy szczególne (OOŚ, IED)

Bezpośrednie stosowanie prawa UE

Art. 47 Karty praw podstawowych UE
Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego... (sprawiedliwej i publicznej rozprawy w rozsądnym terminie + pomocy prawnej)

Prawo międzynarodowe

Konwencja z Aarhus

Filar III: Dostęp do wymiaru sprawiedliwości

Europejska Konwencja Praw Człowieka

Art. 6 (prawo do rzetelnego procesu sądowego)
Art. 2 (prawo do życia)
Art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego)
Art. 1 Protokołu nr 1 (ochrona własności)

RAMY EKPC

Art. 6 EKPC: Dotyczy spraw administracyjnych - budowa, wywłaszczenie, ochrona środowiska (*Sporrong i Lönnroth przeciwko Szwecji, 7152/75; Taşkın i inni przeciwko Turcji, 46117/99*)

Art. 2 i 8: Pozytywne zobowiązanie państwa do ochrony przed niebezpiecznymi działaniami (tj. nielegalnymi operacjami przemysłowymi)

Dzemyuk przeciwko Ukrainie (2014 r.): Skarżący zarzucił, że budowa cmentarza w pobliżu jego domu doprowadziła do zanieczyszczenia jego źródła wody - zarówno do picia, jak i do celów ogrodniczych, jego dom praktycznie nie nadawał się do zamieszkania, a jego ziemia nie nadawała się do użytku (naruszenie art. 8)

Solyanik przeciwko Rosji (2022 r.): Skarżący zarzucił, że ciągłe korzystanie z cmentarza w pobliżu jego domu doprowadziło do zanieczyszczenia gleby oraz studni, czyli jedyne źródła wody pitnej (naruszenie art. 8)

RAMY EKPC

Aktürk przeciwko Turcji (nr 16757/21)

- *Państwa nie mają wpływu na klęski żywiołowe, więc zapobieganie im polega głównie na stosowaniu środków mających na celu jak największe złagodzenie ich skutków.*
- *Zakres obowiązku państwa w zakresie zapobiegania klęskom żywiołowym zasadniczo obejmuje podejmowanie środków, które wzmacniają zdolność państwa do radzenia sobie z nieoczekiwanymi i poważnymi konsekwencjami klęski żywiołowej. Z odpowiedniego orzecznictwa wynika, że takie środki mogą oczywiście przybrać formę konfiskaty mienia w dążeniu do osiągnięcia uzasadnionego celu, a mianowicie ochrony życia i zdrowia, mienia lub środowiska.*
- *Zapobieganie obejmuje w szczególności planowanie przestrzenne i kontrolę rozwoju obszarów miejskich*

RAMY EKPC

Ważne jest, aby określić osoby dotknięte:

Cordella i inni przeciwko Włochom (2019 r.): 180 skarżących skarżyło się na wpływ toksycznych emisji z huty stali Ilva w Taranto na środowisko i ich zdrowie. Trybunał uznał, że 19 skarżących nie miało statusu ofiary, ponieważ nie mieszkali w jednym z miast zaklasyfikowanych jako obszary wysokiego ryzyka środowiskowego. W odniesieniu do pozostałych skarżących Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia art. 8 i art. 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego).

Fägerskiöld przeciwko Szwecji (2008 r.): Turbina wiatrowa została wzniesiona około 400 metrów od domu skarżących. Trybunał uznał skargę za niedopuszczalną, ponieważ skarżący w szczególności nie dostarczyli Trybunałowi ani władzom krajowym żadnych zaświadczeń lekarskich potwierdzających, że hałas lub odbicia światła miały niekorzystny wpływ na ich zdrowie. (patrz także: *Vecbaštika i inni przeciwko Łotwie*)

W miarę kolejnych przypadków, pojawia się pojęcie pozytywnego obowiązku wynikającego z samej Konwencji Praw Człowieka. Przykładem jest niedawna sprawa Aktürk przeciwko Turcji. Można zauważyć, że Europejski Trybunał Praw Człowieka konstruuje ogólne zobowiązanie państwa do działania, nawet w przypadku katastrof naturalnych, pandemii COVID-19 itp. Państwo ma obowiązek działać, przynajmniej w pewnym zakresie, aby wzmocnić swoją zdolność do radzenia sobie z niespodziewanymi zdarzeniami, głównie w przypadku katastrof naturalnych. Takie działania prewencyjne obejmują planowanie przestrzenne i kontrolę rozwoju miejskiego.

Można zatem stwierdzić, że jeśli chodzi na przykład o ochronę klimatu, istnieje minimalne zobowiązanie wynikające z Europejskiej Konwencji, że państwo musi przyjąć pewne środki zapobiegawcze. Dodatkowo, orzecznictwo ECtHR dostarcza pewnych wskazówek dotyczących tego, jak rozumieć wystarczający interes między jednostkami.

Jedną z istotnych spraw jest sprawa Cordella i inni przeciwko Włochom, gdzie 180 skarżących skarżyło się na skutki toksycznych emisji ze stalowni Ilva we Włoszech. Sąd uznał, że tylko 19 z nich nie miało statusu ofiary, ponieważ nie mieszkali w miastach sklasyfikowanych jako o wysokim ryzyku środowiskowym. To pokazuje istnienie wystarczającego interesu, opartego na pojęciu wysokiego ryzyka środowiskowego. Jednak ponad 160 skarżących zostało uznanych za znacząco dotkniętych lub potencjalnie dotkniętych tymi toksycznymi emisjami, nawet jeśli

kwestia faktycznych szkód została na chwilę odłożona na bok.

To może służyć jako punkt odniesienia, aby określić, kiedy jednostki posiadają wystarczający interes lub są potencjalnie dotknięte, a tym samym mogą skorzystać z sądu. Z drugiej strony, patrząc na inne przypadki, takie jak szwedzka sprawa, sąd badał, czy turbiny wiatrowe mogą wpływać na jednostki w określonej odległości, i uznał, że te osoby nie mogą być ofiarami, bez przedstawienia zaświadczenia medycznego lub dowodów wpływu turbin na ich życie codzienne.

European Court of Human Rights Cour européenne des droits de l'homme

Press Hearings Statistics Applicants Official texts Events Library

Press Service

Press encounters

Factsheets

Country Profiles

Press Releases

- Recent judgments
- Recent press releases
- Multimedia Twitter @ECHR_CEDH
- Applicants
- Superior Courts Network
- Other languages
- Factsheets & Country profiles
- Case-Law Information Notes
- Information visits

The Court f
to ill-treatn
some of th
of the appli
Press re

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Factsheet - Environment and the ECHR

Press Unit
Unité de la Presse

Interim measures

Interim measures indicated concerning Georgia

16/11/2021

The Court has decided to indicate

Chamber

Judgme

16/11/2021

Environmer Convention

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Even though the [European Convention on Human Rights](#) does not enshrine any right to a healthy environment as such, the European Court of Human Rights has been called upon to develop its case-law in environmental matters on account of the fact that the exercise of certain Convention rights may be undermined by the existence of harm to the environment and exposure to environmental risks.

Right to life (Arti

Dangerous indus

[Önergeldiz v. Turkey](#)

30 November 2004 (Grand Chamber)

The applicant's dwelling

Climate change

Even though the [European Convention on Human Rights](#) does not enshrine any right to a healthy environment as such, the European Court of Human Rights has been called upon to develop its case-law in environmental matters on account of the fact that the exercise of certain Convention rights may be undermined by the existence of harm to the environment and exposure to environmental risks.

The Court has not yet ruled on the issue of State climate-change action. There are currently three cases pending before the Grand Chamber of the Court on this issue.

Cases pending before the Grand Chamber of the Court

On 11 January 2023 the Grand Chamber held a procedural meeting in the three climate cases pending before it – [Verein Klimaseniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland](#), [Carline v. France and Duarte Agostinho and Others v. Portugal and 32 Others](#). At that

February 2023
This factsheet is not exhaustive and does not bind the Court

Factsheet - Climate change

Streszczenie najważniejszych orzeczeń ETPC w dziedzinie ochrony środowiska

Prasa / Usługi prasowe / Arkusze informacyjne / Środowisko

Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji i dostępie do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (Konwencja z Aarhus)

Dostęp do informacji

Udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości

- ✓ publiczność
- ✓ zobowiązanie bierne
- ✓ zobowiązanie czynne

- ✓ publiczność, której dotyczy
- ✓ Załącznik I i inne działania o znaczącym wpływie (*OOŚ, IED, Natura 2000, SEVESO III*)
- ✓ plany i programy
- ✓ ogólne regulacje prawne

- ✓ publiczność (której dotyczy)
- ✓ pozbawiona informacji
- ✓ decyzje z filaru II (*OOŚ, IED, NATURA 2000, SEVESO III*)
- ✓ naruszenie (innych) przepisów prawa krajowego dotyczących środowiska naturalnego

LEGITYMACJA PROCESOWA: Warunki wstępne i szeroki dostęp do wymiaru sprawiedliwości

Stichting Varkens in Nood i inni (C-826/18, Dopuszczalność skargi z zastrzeżeniem wcześniejszego udziału) **pod warunkiem uprzedniego udziału** w procedurze decyzyjnej):

Reżim art. 9 ust. 2: udział w postępowaniu administracyjnym nie jest odpowiednim warunkiem dopuszczalności postępowania sądowego wszczętego przez organizację pozarządową, nawet jeśli warunek ten nie ma zastosowania, gdy nie można zasadnie zarzucić takim organizacjom, że nie uczestniczyły w tym postępowaniu.

Jednakże, **Art. 9 ust. 3 Konwencji z Aarhus** nie stoi jednak na przeszkodzie uzależnieniu dopuszczalności postępowania sądowego, do którego się odnosi, od udziału skarżącego w postępowaniu przygotowawczym do wydania zaskarżonej decyzji, chyba że skarżącemu nie można zasadnie zarzucić, w świetle okoliczności sprawy, że nie interweniował w tym postępowaniu

Struktura trójfilarowa - FILAR III

III. Dostęp do wymiaru sprawiedliwości (art. 9)

a) Pozbawienie informacji

- Każdy, komu odmówiono dostępu do informacji o środowisku, ma dostęp do **procedury odwoławczej przed sądem lub innym niezależnym i bezstronnym organem** powołanym z mocy ustawy.
- Legitymacja procesowa powinna zostać przyznana każdemu, kogo wniosek został zignorowany, niesłusznie odrzucony lub w inny sposób rozpatrzony niezgodnie z Konwencją. W niektórych przypadkach Strony powinny również przewidzieć szybkie procedury ponownego rozpatrzenia sprawy przez organ publiczny.

b) Podejmowanie decyzji dotyczących konkretnych działań

- dostęp do sądu lub innego niezależnego i bezstronnego organu prawnego powinien być również przyznany w odniesieniu do podejmowania decyzji dotyczących określonych działań członkom zainteresowanej społeczności, którzy mają wystarczający interes lub, jeśli wymaga tego prawo krajowe, utrzymują naruszenie prawa.
- Kryteria te powinny być określone zgodnie z prawem krajowym i spójnie z celem zapewnienia zainteresowanej społeczności szerokiego dostępu do wymiaru sprawiedliwości. W tym celu uznaje się, że organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną środowiska mają wystarczający interes, aby uzyskać legitymację procesową.
- Prawo dostępu do wymiaru sprawiedliwości odnosi się do kwestionowania materialnej i proceduralnej legalności wszelkich decyzji, działań lub zaniechań dotyczących określonych działań

Struktura trójfilarowa - FILAR III

III. Dostęp do wymiaru sprawiedliwości (art. 9)

c) Naruszenie przepisów prawa krajowego dotyczących środowiska naturalnego

- Dostęp do procedur administracyjnych lub sądowych dla członków społeczeństwa, spełniających kryteria prawa krajowego, o ile istnieją, w celu **zakwestionowania innych działań i zaniechań osób prywatnych i władz publicznych, „które naruszają przepisy prawa krajowego w dziedzinie środowiska”** (art. 9 ust. 3).
- Prawo UE odnoszące się do środowiska powinno być również uważane za część „prawa krajowego”.
- W przeciwieństwie do pierwszej i drugiej kategorii, **wystarczające może być zapewnienie dostępu do administracyjnych procedur odwoławczych** w celu zakwestionowania działań i zaniechań należących do trzeciej kategorii.
- Dostęp do wymiaru sprawiedliwości nie może być tylko *pro forma*. Dlatego wszystkie procedury, o których mowa powyżej w ramach trzech kategorii, w tym wszelkie procedury administracyjne, ***muszą zapewniać „odpowiednie i prawnie skuteczne środki zaradcze, włączając w to, jeśli okaże się to potrzebne, wstrzymanie wykonania kwestionowanego działania, oraz będą bezstronne, oparte na zasadzie równości, terminowe i niedyskryminacyjne ze względu na koszty”***

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości

Konwencja z Aarhus - art. 9 ust. 1

kto: każda osoba (wnioskodawca)
co: procedura odwoławcza
dotycząca decyzji i przepisów w
zakresie dostępu do informacji

1. Każda ze Stron zapewnia, w ramach krajowego porządku prawnego, że każda osoba, która stwierdzi, że jej żądanie udostępnienia informacji zgodnie z postanowieniami artykułu 4 pozostało nierozpatrzone, niesłusznie odrzucone w całości lub w części, załatwione nieodpowiednio lub w inny sposób potraktowane niezgodnie z postanowieniami tego artykułu, ma dostęp do procedury odwoławczej przed sądem lub innym niezależnym i bezstronnym organem powołanym na mocy ustawy.

W sytuacji gdy Strona zapewnia takie odwołanie do sądu, umożliwia też takiej osobie dostęp do szybkiej procedury prawnej, bezpłatnej lub niedrogiej, umożliwiającej ponowne rozpatrzenie sprawy przez władzę publiczną lub rewizję przez niezależny i bezstronny organ inny niż sąd.

Ostateczne rozstrzygnięcia regulowane niniejszym ustępem 1 są wiążące dla władzy publicznej posiadającej informacje. Uzasadnienie podaje się pisemnie, przynajmniej wtedy, gdy odmawia się dostępu do informacji na mocy tego ustępu.

Konwencja z Aarhus - art. 9 ust. 2

kto: zainteresowana społeczność (osoby poszkodowane + organizacje pozarządowe spełniające kryteria krajowe zgodne z zapewnieniem szerokiego dostępu do wymiaru sprawiedliwości) **a jeśli nie?**

co: procedura przeglądu decyzji, aktów, komisji dotyczących działań mających znaczący wpływ na środowisko (OŚ, w sprawie emisji przemysłowych, Natura 2000 + prawo krajowe)

2. Każda ze Stron zapewnia, w ramach krajowego porządku prawnego, że członkowie zainteresowanej społeczności:

- a) mający wystarczający interes; lub, alternatywnie,
- b) powołujący się na naruszenie uprawnień, jeśli przepisy postępowania administracyjnego Strony wymagają tego jako przesłanki, mają dostęp do procedury odwoławczej przed sądem lub innym niezależnym i bezstronnym organem powołanym z mocy ustawy, dla kwestionowania legalności z przyczyn merytorycznych lub formalnych każdej decyzji, działania lub zaniechania w sprawach regulowanych postanowieniami artykułu 6 oraz, jeśli przewiduje tak prawo krajowe i z zastrzeżeniem ustępu 3 poniżej, innymi postanowieniami niniejszej Konwencji.

Określenie tego, co stanowi wystarczający interes oraz naruszenie uprawnień, następuje zgodnie z wymaganiami prawa krajowego i stosownie do celu, jakim jest przyznanie zainteresowanej społeczności szerokiego dostępu do wymiaru sprawiedliwości w zakresie określonym niniejszą konwencją. Dla osiągnięcia tego interes organizacji pozarządowej spełniającej wymagania, o których mowa w artykule 2 ustęp 5, uważa się za wystarczający w rozumieniu litery a). Taką organizację uważa się również za posiadającą uprawnienia mogące być przedmiotem naruszeń w rozumieniu litery b).

Konwencja z Aarhus - art. 9 ust. 3

3. Dodatkowo i bez naruszania postanowień odnoszących się do procedur odwoławczych, o których mowa w ustępach 1 i 2, każda ze Stron zapewnia, że członkowie społeczeństwa spełniający wymagania, o ile takie istnieją, określone w prawie krajowym, mają dostęp do administracyjnej lub sądowej procedury umożliwiającej kwestionowanie działań lub zaniechań osób prywatnych lub władz publicznych naruszających przepisy jej prawa krajowego w dziedzinie środowiska.

kto: członkowie społeczności, jeśli spełniają oni kryteria określone w prawie krajowym

co: procedura odwoławcza dotycząca działań lub zaniechań osób prywatnych i władz, które naruszają **(jakikolwiek)** przepisy prawa krajowego, **a jeśli nie?**

4. Dodatkowo i bez naruszania postanowień ustępu 1, procedury, o których mowa powyżej w ustępach 1, 2 i 3, przewidują odpowiednie i prawnie skuteczne środki zaradcze, włączając w to, jeśli okaże się to potrzebne, wstrzymanie wykonania kwestionowanego działania, oraz są bezstronne, oparte na zasadzie równości, terminowe i niedyskryminacyjne ze względu na koszty. Rozstrzygnięcia regulowane niniejszym artykułem przedstawia się lub dokumentuje w formie pisemnej. Rozstrzygnięcia sądów i, tam gdzie to możliwe, innych organów są publicznie dostępne.

co: wszystkie procedury sądowe, o których mowa w ust. 1, 2 i 3

- **sprawiedliwe, terminowe i niedyskryminacyjne ze względu na koszty**
- **odpowiednie i skuteczne środki zaradcze, w tym zabezpieczenie roszczeń w drodze nakazu sądowego**
- **rozstrzygnięcia publicznie dostępne**

a jeśli nie?

Istnieje bezpośredni efekt dotyczący dyrektyw UE oraz Artykułu 9, paragraf 2 i 3. Trybunał Sprawiedliwości doszedł do wniosku, że Artykuł 9, paragraf 4, nie ma bezpośredniego efektu w prawie UE, ale mimo to, nadal istnieje ogólne zobowiązanie do interpretowania prawa krajowego, na ile to możliwe, zgodnie z Konwencją z Aarhus. Nawet jeśli nie jest to bezpośrednio stosowane, wiele współczesnych spraw, które są kierowane do Trybunału Sprawiedliwości, podkreśla ważną pozycję sądziego krajowego.

Nie tylko po to, aby zapewnić publiczny dostęp do sądu, ale także w celu spełnienia tego wymogu skutecznej ochrony sądowej, co w zasadzie przekłada się na wykorzystanie wszelkich dostępnych środków, w tym środków tymczasowych, oraz innych wymogów, które mogłyby wpisywać się w Artykuł 9, paragraf 4, Konwencji z Aarhus.

UNECE

SUSTAINABLE
DEVELOPMENT GOALS

English

Advanced Search

COVID-19 Response

Find out about UNECE's Latest Developments

About UNECE

Our work

Themes

SDGs

Open UNECE

Events

Publications

Media

INECE

ENVIRONMENT POLICY

Environmental Policy

Committee on
Environmental Policy

Environment for Europe

Environmental
Monitoring and
Assessment

Environmental
Performance Reviews

Conventions and
Protocols

Education for
Sustainable
Development

The Aarhus Convention: An Implementation Guide (second edition)

Environment Policy >

Public participation >

Published: June 2014

Guide is available in Chinese, English, French and Russian. If you would require a hard copy of the Guide please contact the secretariat at public.participation@un.org

Read More

ENG

FRE

RUS

CHI

<https://unece.org/environment-policy/publications/aarhus-convention-implementation-guide-second-edition>

Przewodnik wdrażania - podsumowanie ustaleń Komitetu ds. Przestrzegania Konwencji z Aarhus - w języku angielskim, francuskim, rosyjskim i chińskim

Prawo UE – dyrektywa w sprawie OOŚ (2011/92/UE, art. 11)

1. Państwa członkowskie zapewniają, by zgodnie z odnośnym krajowym systemem prawnym, **członkowie zainteresowanej społeczności**: a) mający wystarczający interes lub, alternatywnie, b) podnoszący naruszenie prawa, gdy administracyjne procedury prawne państwa członkowskiego wymagają tego jako warunku koniecznego, mieli dostęp do procedury odwoławczej przed sądem lub innym niezależnym i bezstronnym organem ustanowionym **ustawą, by zakwestionować materialną lub proceduralną legalność decyzji, działań lub zaniechań, z zastrzeżeniem przepisów niniejszej dyrektywy dotyczących udziału społeczeństwa.**
2. Państwa członkowskie **ustalają, na jakim etapie** mogą być kwestionowane decyzje, działania lub zaniechania.
3. Państwa członkowskie ustalają, co stanowi wystarczający interes lub naruszenie prawa, zgodnie z celem udzielenia zainteresowanej społeczności **szerokiego dostępu do wymiaru sprawiedliwości**. W tym celu interes wszelkich organizacji pozarządowych spełniających wymogi, o których mowa w art. 1 ust. 2, uważa się za wystarczający do celów ust. 1 lit. a) niniejszego artykułu. Takie organizacje uważa się również za mające prawa, które mogą zostać naruszone, do celów ust. 1 lit. b) niniejszego artykułu.
4. Przepisy niniejszego artykułu **nie wykluczają możliwości wstępnej procedury odwoławczej** przed organem administracyjnym oraz **nie mają wpływu na wymóg wyczerpania administracyjnych procedur odwoławczych** przed zwróceniem się do sądowych procedur odwoławczych, gdzie taki wymóg istnieje na mocy prawa krajowego.
Każda taka procedura musi być **uczciwa, sprawiedliwa, przeprowadzana bez zbędnej zwłoki i niezbyt droga.**
5. W celu zwiększenia skuteczności przepisów niniejszego artykułu państwa członkowskie zapewniają, by praktyczne informacje dotyczące dostępu do administracyjnych i sądowych procedur odwoławczych były podawane do wiadomości społeczeństwa.

Orzecznictwo dotyczące zakresu dyrektywy OOŚ I: **Jakie postępowanie**

Dyrektywa OOŚ: Zezwolenie na przedsięwzięcie

C-463/20 (*Namur-Est Environnement*)

...że decyzja wydana na podstawie art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory i zezwalająca wykonawcy *na odstąpienie od przyjęcia środków mających zastosowanie w dziedzinie ochrony gatunków w celu zrealizowania przedsięwzięcia w rozumieniu art. 1 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2011/92, jest elementem procesu udzielania zezwolenia na realizację tego przedsięwzięcia*

Dyrektywa OOŚ: Procedura zmiany zezwolenia

Nowa ocena oddziaływania na środowisko **nie jest wymagana** dla odnowienia istniejącego zezwolenia **w przypadku braku jakichkolwiek prac** lub interwencji obejmujących zmiany fizycznego aspektu terenu (*C-275/09, C-121/11*)

Dyrektywa IED: Procedura zmiany zezwolenia

C-43/21 (*FCC Česká republika*)

Wydłużenie okresu eksploatacji składowiska odpadów **nie stanowi „istotnej zmiany”** w instalacji, ponieważ samo wydłużenie okresu składowania odpadów na składowisku nie zmienia ani sposobu funkcjonowania, ani charakteru instalacji

Na mocy dyrektywy oceny oddziaływania na środowisko dostęp do sądu jest udzielany w zakresie sądowego przeglądu decyzji, w zasadzie opartych na tej dyrektywie. Jednak pytanie brzmi, jaki jest zakres? Ile decyzji lub co dokładnie podlega tej dyrektywie? Sprawa C-463/20 to sprawa, w której Trybunał Sprawiedliwości zajmował się kwestią, czy zgoda, pozwolenie na odstąpienie od obowiązujących środków ochrony gatunków, może stanowić część procedury uzyskania zgody na rozbudowę. Trybunał stwierdził, że jeśli jest to warunek konieczny do budowy lub przeprowadzenia prac, to wydaje się, że powinien być częścią tej procedury uzyskania zgody na rozbudowę, a zatem gdy dochodzi do wyzwania, implikuje to także stosowanie tych wymogów dyrektywy EIA.

Orzecznictwo w sprawie zakresu dyrektywy OOŚ II: **Kogo to dotyczy?**

C-570/13(Gruber):

40 *O ile zatem ustawodawca krajowy może w szczególności ograniczyć prawa, których naruszenie może być podnoszone przez jednostkę w ramach skargi do sądu na decyzje, akty lub zaniechania, o których mowa w art. 11 dyrektywy 2011/92, tylko do praw podmiotowych zainteresowanej społeczności, to jest praw indywidualnych, które można zgodnie z prawem krajowym uznać za publiczne prawa podmiotowe (zob. podobnie wyrok Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen, C-115/09, EU:C:2011:289, pkt 36, 45), o tyle przepisy tego artykułu dotyczące środków prawnych przysługujących członkom społeczności, której dotyczą decyzje, akty lub zaniechania objęte zakresem stosowania tej dyrektywy, **nie mogą być interpretowane w sposób zwięzający.***

41 *W niniejszej sprawie z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że K. Gruber jest „sąsiadką” w rozumieniu § 75 ust. 2 Gewerbeordnung, a pojęciem tym są objęte osoby, dla których budowa, istnienie lub eksploatacja obiektu działalności gospodarczej może stwarzać zagrożenie lub uciążliwość lub też stanowić zagrożenie dla ich własności lub innych praw rzeczowych.*

Podobnie Trybunał Sprawiedliwości zajmuje się kwestią tego, kto jest dotknięty dyrektywą OOŚ. Na przykład w austriackiej sprawie Gruber sąsiadka zakwestionowała działanie pobliskiego obiektu. Twierdziła, że istnienie tego obiektu może stanowić ryzyko utraty wartości dla jej nieruchomości. Zatem argumenty pani Gruber nie były ściśle związane ze środowiskiem, ale dotyczyły samej wartości nieruchomości. Trybunał Sprawiedliwości zauważył, że osoby zaliczające się do kategorii sąsiadów mogą być częścią zainteresowanej publiczności. Innymi słowy, nie chodzi tylko o ściśle określone wymagania dyrektywy OOŚ, ale także o to, kto może być dotknięty, a zatem kto może odwoływać się do tych wymagań. Ponadto, ponieważ jest sąsiadką i może być dotknięta, a także ze względu na zakres dyrektywy OOŚ, który obejmuje ocenę możliwego wpływu na wartość nieruchomości, spełniałaby kryteria zainteresowanej publiczności. W związku z tym, ponieważ pani Gruber nie miała możliwości wystąpienia do sądu, Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że krajowe przepisy były niezgodne z dyrektywą OOŚ.

Orzecznictwo dotyczące zakresu dyrektywy OOŚ II: Kogo to dotyczy?

C-570/13 (Gruber):

42 W świetle brzmienia tego przepisu *osoby objęte pojęciem „sąsiada” mogą należeć do „zainteresowanej społeczności”* w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 2011/92. Tymczasem ci „sąsiedzi” dysponują środkami prawnymi tylko w odniesieniu do zezwolenia na budowę lub użytkowanie obiektu. Nie będąc stronami postępowania ustalającego konieczność przeprowadzenia OOŚ, nie mogą też kwestionować tej decyzji w ramach ewentualnej skargi na decyzję o udzieleniu zezwolenia. *Tym samym, ograniczając prawo do zaskarżenia decyzji ustalających konieczność przeprowadzenia OOŚ danego przedsięwzięcia tylko do podmiotów ubiegających się o zatwierdzenie przedsięwzięcia, współdziałających organów, rzecznika ochrony środowiska (Umweltanwalt) oraz gminy miejsca przedsięwzięcia, UVP-G 2000 pozbawia tego prawa dużej liczby jednostek, w tym w szczególności „sąsiadów”, którzy ewentualnie mogą spełniać przesłanki przewidziane w art. 11 ust. 1 dyrektywy 2011/92.*

43 To niemal generalne wyłączenie ogranicza zakres art. 11 ust. 1 i jest tym samym niezgodne z dyrektywą 2011/92.

Podobnie Trybunał Sprawiedliwości zajmuje się kwestią tego, kto jest dotknięty dyrektywą OOŚ. Na przykład w austriackiej sprawie Gruber sąsiadka zakwestionowała działanie pobliskiego obiektu. Twierdziła, że istnienie tego obiektu może stanowić ryzyko utraty wartości dla jej nieruchomości. Zatem argumenty pani Gruber nie były ściśle związane ze środowiskiem, ale dotyczyły samej wartości nieruchomości. Trybunał Sprawiedliwości zauważył, że osoby zaliczające się do kategorii sąsiadów mogą być częścią zainteresowanej publiczności. Innymi słowy, nie chodzi tylko o ściśle określone wymagania dyrektywy OOŚ, ale także o to, kto może być dotknięty, a zatem kto może odwoływać się do tych wymagań. Ponadto, ponieważ jest sąsiadką i może być dotknięta, a także ze względu na zakres dyrektywy OOŚ, który obejmuje ocenę możliwego wpływu na wartość nieruchomości, spełniałaby kryteria zainteresowanej publiczności. W związku z tym, ponieważ pani Gruber nie miała możliwości wystąpienia do sądu, Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że krajowe przepisy były niezgodne z dyrektywą OOŚ.

Prawo Unii - Dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych (2010/75/UE, art. 25)

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby zgodnie z odpowiednim krajowym systemem prawnym **członkowie zainteresowanej społeczności** mieli dostęp do procedury odwoławczej przed sądem lub innym niezależnym i bezstronnym organem ustanowionym przez prawo, w celu zakwestionowania materialnej i proceduralnej legalności decyzji, działań lub zaniechań objętych art. 24, jeżeli spełniony jest jeden z następujących warunków:
 - a) mają wystarczający interes;
 - b) powołują się na naruszenie prawa, w przypadku gdy administracyjne procedury prawne państwa członkowskiego wymagają tego jako warunku koniecznego.
2. Państwa członkowskie **ustalają, na jakim etapie** mogą być kwestionowane decyzje, działania lub zaniechania.
3. Państwa członkowskie ustalają, co stanowi wystarczający interes lub naruszenie prawa, zgodnie z celem udzielenia zainteresowanej społeczności **szerokiego dostępu do wymiaru sprawiedliwości**. W tym celu interes wszelkich organizacji pozarządowych promujących ochronę środowiska i spełniających wszelkie wymogi prawa krajowego uważa się za wystarczający do celów ust. 1 lit. a). Takie organizacje uważa się również za mające prawa, które mogą zostać naruszone, do celów ust. 1 lit. b).
4. Ust. 1, 2 i 3 **nie wykluczają możliwości wstępnej procedury odwoławczej** przed organem administracyjnym oraz **nie mają wpływu na wymóg wyczerpania administracyjnych procedur odwoławczych** przed wszczęciem sądowych procedur odwoławczych, w przypadku gdy taki wymóg istnieje w prawie krajowym.

Każda taka procedura musi być **uczciwa, sprawiedliwa, przeprowadzana bez zbędnej zwłoki i niezbyt droga**.
5. Państwa członkowskie zapewniają publiczne udostępnianie praktycznych informacji dotyczących dostępu do administracyjnych i sądowych procedur odwoławczych.

Zasadniczo kopia przepisów Konwencji

Dyrektywa Seveso III (2012/18/UE, art. 23)

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości

Państwa członkowskie zapewniają, aby:

- a) każdy wnioskujący o informacje na mocy art. 14 ust. 2 lit. b) lub c) lub art. 22 ust. 1 niniejszej dyrektywy miał możliwość wystąpienia z wnioskiem, zgodnie z **art. 6 dyrektywy 2003/4/WE**, o dokonanie przeglądu działań lub zaniechań właściwego organu w związku z takim wnioskiem;
- b) w ramach odnośnych krajowych systemów prawnych członkowie zainteresowanej społeczności mieli dostęp do procedur odwoławczych wprowadzonych na mocy **art. 11 dyrektywy 2011/92/UE** dla przypadków podlegających art. 15 ust. 1 niniejszej dyrektywy.

Dyrektywa siedliskowa (92/43/EWG)

Artykuł 6 ust. 3 *Każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może na nie w istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony. W świetle wniosków wynikających z tej oceny oraz bez uszczerbku dla przepisów ust. 4, właściwe władze krajowe wyrażają zgodę na ten plan lub przedsięwzięcie dopiero po upewnieniu się, że nie wpłynie on niekorzystnie na dany teren oraz, w stosownych przypadkach, po uzyskaniu opinii całego społeczeństwa.*

C-243/15 (Lesoochronárske zoskupenie II, pkt 45-48): *przedsięwzięcie polegające na budowie ogrodzenia na obszarze chronionym, której dotyczy spór w postępowaniu głównym, nie figuruje w wykazie z załącznika I konwencji z Aarhus, niemniej fakt, że właściwe organy krajowe podjęły decyzję o wszczęciu postępowania w przedmiocie pozwolenia na realizację tego przedsięwzięcia na podstawie art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43, pozwala przyjąć, że organy te uznały za konieczną ocenę skali oddziaływania tego przedsięwzięcia na środowisko, w rozumieniu art. 6 ust. 1 lit. b) konwencji z Aarhus. Ten ostatni przepis precyzuje co prawda, że stosowanie art. 6 konwencji z Aarhus jest regulowane prawem krajowym danej strony konwencji. Niemniej jednak wspomniane doprecyzowanie należy rozumieć jako odnoszące się wyłącznie do szczegółowych sposobów udziału społeczeństwa w rozumieniu art. 6, nie podważając tym samym prawa do udziału w podejmowaniu decyzji organizacji ochrony środowiska, jakie z tego przepisu wywodzi LZ.*

Istnieje jedna dyrektywa, która nie adresuje kwestii dostępu do sprawiedliwości. Jest to dyrektywa dotycząca siedlisk, a konkretnie jej Artykuł 6 ustęp 3. Dyrektywa nie została zmieniona po tym, jak UE stała się stroną Konwencji z Aarhus, ale później, co jest częścią tzw. sprawy Brown Bear, a dokładniej sprawy Brown Bear 2, Trybunał Sprawiedliwości jednoznacznie stwierdził, że ocena ta lub decyzje na jej podstawie podlegają Artykułowi 6 Konwencji z Aarhus, co można zobaczyć w dolnej części slajdu. Oznacza to również, że podlega ona reżimowi ściślejszemu, określone w Artykule 9 ustęp 2 Konwencji z Aarhus.

Z jednej strony więc, w ramach tego reżimu ściślejszego mamy bardzo precyzyjne wymagania, które są kopiowane bezpośrednio z Konwencji z Aarhus w dyrektywie dotyczącej EIA lub w dyrektywie w sprawie przemysłowych emisji. Z drugiej strony, mamy ten wyjątek, który mimo wszystko podlega ściślejszemu reżimowi. Jednakże nie dostarcza on szczegółowych zasad. Artykuł 6 ustęp 3 jedynie odnosi się do uzyskania opinii społeczeństwa, jeśli jest to odpowiednie, nie brzmi to więc podobnie jak Artykuł 6, ale mimo to podlega Artykułowi 6, a następnie temu ściślejszemu reżimowi Artykułu 9 ustęp 3.

Dyrektywa siedliskowa (92/43/EWG)

C-166/22 Hellfire Massy Residents Association

Pytanie: ...czy art. 12 lub 16 dyrektywy [92/43/EWG] lub te przepisy odczytywane w związku z art. 6 ust. 1–9 lub art. 9 ust. 2 konwencji z Aarhus, o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, skutkują tym, że w odniesieniu do inwestycji, w przypadku której udzielenie zezwolenia na inwestycję wiązało się z przeprowadzeniem odpowiedniej oceny na podstawie art. 6 ust. 3 dyrektywy [92/43/EWG], i w kontekście możliwości wystąpienia o przyznanie odstępstwa na podstawie art. 16 dyrektywy [92/43] po uzyskaniu zezwolenia na inwestycję konieczne jest przeprowadzenie procedury udziału społeczeństwa zgodnie z art. 6 konwencji z Aarhus?

Odpowiedź: ... Wreszcie należy zauważyć, że spór w postępowaniu głównym nie dotyczy odstępstwa na podstawie art. 54 rozporządzenia z 2011 r. W konsekwencji nie ma potrzeby ustalania, czy i na jakich warunkach członkowie zainteresowanej społeczności wywodzą z postanowień konwencji z Aarhus prawo do udziału w postępowaniu administracyjnym dotyczącym takiego odstępstwa.

Prawo Unii – dyrektywa w sprawie odpowiedzialności środowiskowej (2004/35/WE, art. 13)

1. Osoby określone w art. 12 ust. 1 **mają dostęp do możliwości skorzystania z procedur odwoławczych w sądzie lub innej bezstronnej instytucji publicznej w celu oceny decyzji**, działań lub zaniechania działania właściwych władz na mocy niniejszej dyrektywy pod kątem ich proceduralnej i merytorycznej zgodności z prawem.
2. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla przepisów prawa krajowego, które regulują dostęp do wymiaru sprawiedliwości, a także tych przepisów, które wymagają wyczerpania administracyjnych procedur odwoławczych przed skorzystaniem z prawnej procedury sądowej.

*

Osoby fizyczne lub prawne, które:

- a) zostały dotknięte szkodami wyrządzonymi środowisku naturalnemu lub było to prawdopodobne; lub
 - b) są dostatecznie zainteresowane podejmowaniem decyzji odnoszących się do szkód wyrządzanych środowisku naturalnemu; lub, zamiennie,
 - c) stwierdzają naruszenie prawa, w przypadku gdy administracyjne prawo procesowe Państwa Członkowskiego wymaga tego jako warunek wstępny,
- są uprawnione do przedkładania właściwym władzom wszelkich uwag związanych z przypadkami szkód wyrządzanych środowisku naturalnemu lub bezpośredniego zagrożenia wystąpieniem takich szkód, których są im znane, a także do żądania podjęcia działań przez właściwe władze na mocy niniejszej dyrektywy.
- Państwa Członkowskie określają, co oznacza „dostatecznie zainteresowane” i „naruszenie prawa”.

Folk (C-529/15): Osoby posiadające licencję połowową muszą mieć możliwość wszczęcia postępowania odwoławczego przed sądem lub innym właściwym organem publicznym zgodnie z art. 12 i 13 dyrektywy.

A co z resztą bez ustanowionych szczegółowych zasad? (Reżim art. 9/3)

Janecek (C-237/07), ClientEarth (C-404/13, ocena i zarządzanie jakością otaczającego powietrza): Zainteresowane osoby muszą mieć możliwość zażądania przyjęcia planów działania w zakresie zanieczyszczenia powietrza

= MOŻLIWY EFEKT BEZPOŚREDNI

ZWIĄZEK MIĘDZY OCHRONĄ POWIETRZA A PRAWAMI JEDNOSTEK?

- Przepisy dotyczące jakości powietrza (inne niż OOS i IED) **nie zawierają kompleksowych zasad dotyczących dostępu do wymiaru sprawiedliwości**.
- Istnieje jednak **związek między ochroną powietrza a prawami osób fizycznych, który spełnia warunki bezpośredniego stosowania niektórych przepisów dyrektyw, które nie zawierają wymogów dotyczących dostępu do wymiaru sprawiedliwości** - takich jak dyrektywa AQD lub dyrektywa NEC.
- Wynika to z faktu, że dopuszczalne wartości jakości (stężenia) mają na celu ochronę zdrowia ludzkiego. Ich celem jest zatem ochrona indywidualnego prawa do zdrowia. Są one wystarczająco precyzyjne i bezwarunkowe, aby mieć bezpośrednie zastosowanie.
- Oznacza to, że **dana osoba ma prawo do prześledzenia dopuszczalnych wartości w swoim ustawodawstwie krajowym**; wynika z tego, że państwa członkowskie są zobowiązane do transpozycji dopuszczalnych wartości dyrektywy w sprawie zanieczyszczenia powietrza do swojego prawa krajowego (C-361/88, Komisja przeciwko Niemcom)

Z biegiem czasu wykształciło się ciało orzecznicze, sięgające lat 80. XX wieku, z przypadkami takimi jak Komisja przeciwko Niemcom, a bardziej współczesnymi jak Janecek czy Client Earth.

W tych przypadkach TSUE ustalił związek między ochroną środowiska, zwłaszcza jeśli chodzi o jakość powietrza i wody pitnej, a prawami jednostek, zwłaszcza ich prawem do zdrowia publicznego. Orzeczenia TSUE rozszerzyły zakres dostępu do sprawiedliwości nie tylko na osoby fizyczne, ale także na podmioty prawne bezpośrednio dotknięte ryzykiem środowiskowym (Janecek C-237/07). Taka ekspansja pozwala takim podmiotom żądać od władz kompetentnych opracowania planów działania lub wnieść skargę do właściwych sądów.

Orzecznictwo TSUE podkreśla podwójny cel regulacji środowiskowej: ochronę zdrowia publicznego i zapewnienie skutecznego egzekwowania przepisów dotyczących środowiska. Ta zbieżność uzasadnia, że osoby lub podmioty dotknięte ryzykiem środowiskowym mają prawo do poszukiwania środków prawnych, przyczyniając się tym samym zarówno do ochrony zdrowia publicznego, jak i egzekwowania przepisów środowiskowych.

Ten trend odzwierciedla ewoluujący charakter prawa środowiskowego, gdzie interpretacje prawne dostosowują się do nowych wyzwań, priorytetowo traktując prawa jednostek i podmiotów dotkniętych zagrożeniami środowiskowymi.

A co z resztą bez ustanowionych szczegółowych zasad? (Reżim art. 9/3)

C-237/07 (Janecek):

„osoby fizyczne lub prawne bezpośrednio dotknięte niebezpieczeństwem przekroczenia progów alarmowych lub dopuszczalnych wartości powinny mieć możliwość żądania od właściwych organów, w razie potrzeby na drodze sądowej, sporządzenia planu działania z chwilą zaistnienia takiego niebezpieczeństwa”.

DLACZEGO:

Ochrona zdrowia

- *nieprzestrzeganie środków wymaganych przez dyrektywę dotyczących jakości powietrza i wody pitnej, których celem była ochrona zdrowia publicznego, mogło stanowić zagrożenie dla zdrowia osób, Trybunał orzekł, że osoby te powinny mieć możliwość powołania się na zawarte w tych dyrektywach przepisy imperatywne (zob. sprawy C-361/88 Komisja przeciwko Niemcom, C-59/89 Komisja przeciwko Niemcom, a także C-58/89 Komisja przeciwko Niemcom).*

KTO:

- bezpośrednio dotknięte osoby fizyczne lub prawne

Z biegiem czasu wykształciło się ciało orzecznicze, sięgające lat 80. XX wieku, z przypadkami takimi jak Komisja przeciwko Niemcom, a bardziej współczesnymi jak Janecek czy Client Earth.

W tych przypadkach TSUE ustalił związek między ochroną środowiska, zwłaszcza jeśli chodzi o jakość powietrza i wody pitnej, a prawami jednostek, zwłaszcza ich prawem do zdrowia publicznego. Orzeczenia TSUE rozszerzyły zakres dostępu do sprawiedliwości nie tylko na osoby fizyczne, ale także na podmioty prawne bezpośrednio dotknięte ryzykiem środowiskowym (Janecek C-237/07). Taka ekspansja pozwala takim podmiotom żądać od władz kompetentnych opracowania planów działania lub wnieść skargę do właściwych sądów.

Orzecznictwo TSUE podkreśla podwójny cel regulacji środowiskowej: ochronę zdrowia publicznego i zapewnienie skutecznego egzekwowania przepisów dotyczących środowiska. Ta zbieżność uzasadnia, że osoby lub podmioty dotknięte ryzykiem środowiskowym mają prawo do poszukiwania środków prawnych, przyczyniając się tym samym zarówno do ochrony zdrowia publicznego, jak i egzekwowania przepisów środowiskowych.

Ten trend odzwierciedla ewoluujący charakter prawa środowiskowego, gdzie interpretacje prawne dostosowują się do nowych wyzwań, priorytetowo traktując prawa jednostek i podmiotów dotkniętych zagrożeniami środowiskowymi.

ALGORYTM A2J (=DOSTĘP DO WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI) DLA SĘDZIÓW KRAJOWYCH (uproszczony)

- 1) **Z jakim rodzajem sprawy mają Państwo do czynienia? Czy jest to sprawa związana z ochroną środowiska?**
- 2) **Czy jest to sprawa związana z oceną dyrektywy w sprawie OOŚ, emisji przemysłowych lub Natura 2000?**
 - 2a) **TAK: Art. 9 ust. 2 konwencji z Aarhus + szczegółowe zasady zawarte w dyrektywie UE**
= społeczność zainteresowana A2J (spełniające kryteria NGO + osoby poszkodowane)
Czy istnieje przeszkoda dla *locus standi*? Dyrektywy UE mają bezpośrednie zastosowanie
 - 2b) **NIE, jest to kolejna sprawa związana z ochroną środowiska: Art. 9 ust. 3 konwencji z Aarhus**
= członkowie społeczności, jeśli spełniają oni kryteria określone w prawie krajowym
Czy istnieje przeszkoda dla *locus standi*?
Sprawa dotyczy UE: Dyrektywy UE mogą mieć bezpośrednie zastosowanie
Sprawa nie dotyczy UE: Wymogi zawarte w konwencji z Aarhus nadal mają zastosowanie
Przykład?

Obwieszczenie Komisji w sprawie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w dziedzinie ochrony środowiska

18.8.2017

PL

Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej

C 275/1

IV

(Informacje)

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:0818\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:0818(02)&from=EN)

INFORMACJE INSTYTUCJI, ORGANÓW I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH UNII EUROPEJSKIEJ

Obwieszczenie Komisji w sprawie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w dziedzinie ochrony środowiska

(2017/C 275/01)

SPIS TREŚCI

	Strona
A. WPROWADZENIE: DOSTĘP DO WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI W SPRAWACH DOTYCZĄCYCH PRAWA UE W DZIEDZINIE OCHRONY ŚRODOWISKA	2
B. UWARUNKOWANIA PRAWNE: SĄDY KRAJOWE A UNIJNE PRAWO OCHRONY ŚRODOWISKA	4
C. ZAPEWNIENIE DOSTĘPU DO WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI W SPRAWACH ZWIĄZANYCH ZE ŚRODOWISKIEM	6

1.	INTERESY PUBLICZNE, OBOWIĄZKI I PRAWA WAŻNE Z PUNKTU WIDZENIA OCHRONY SĄDOWEJ	6
1.1.	Wprowadzenie	6
1.2.	Interesy publiczne, prawa i obowiązki	6
1.3.	Aktywny udział społeczeństwa, ochrona praw i wypełnianie obowiązków	7
2.	LEGITYMACJA PROCESOWA	11
2.1.	Wprowadzenie	11
2.2.	Wnioski o informacje dotyczące środowiska i prawo do otrzymania informacji	11
2.3.	Konkretnie przedsięwzięcia wymagające udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji	12
2.4.	Wnioski o podjęcie działań w ramach odpowiedzialności za środowisko	16
2.5.	Inne zagadnienia, takie jak krajowe przepisy wykonawcze, ogólne akty regulacyjne, plany i programy oraz odstępstwa	16
3.	ZAKRES SĄDOWEJ PROCEDURY ODWOŁAWCZEJ	19
3.1.	Wprowadzenie	19
3.2.	Możliwe uzasadnienia sądowej procedury odwoławczej	20
3.3.	Intensywność kontroli/standardy kontroli	22
4.	SKUTECZNE ŚRODKI ODWOŁAWCZE	27
4.1.	Wprowadzenie	27
4.2.	Środki odwoławcze w przypadku niewielkich uchybień wymogom proceduralnym	27
4.3.	Zawieszenie, cofnięcie lub unieważnienie decyzji lub aktów prawnych niezgodnych z prawem, w tym zaprzestanie stosowania aktów prawnych i regulacyjnych	28
4.4.	Instrukcje, zgodnie z którymi brakujące środki mają zostać przyjęte	29

4.5.	Naprawienie szkody spowodowanej przez niezgodne z prawem decyzje, działania lub zaniechania	29
4.6.	Środki tymczasowe	30
5.	KOSZTY	31
5.1.	Wprowadzenie	31
5.2.	Kryteria służące do oceny wysokości kosztów	32
5.3.	Pomoc prawna	34
6.	TERMINY, TERMINOWOŚĆ I SKUTECZNOŚĆ PROCEDUR	34
7.	INFORMACJE PRAKTYCZNE	35
D.	WNIOSKI	36
	ZAŁĄCZNIK I	37
	ZAŁĄCZNIK II	38

Comments on the Commission's Notice on Access to Justice in Environmental Matters

http://www.justiceandenvironment.org/fileadmin/user_upload/Publications/2018/JE_Comments_EC_Notice_A2J_FINAL.pdf - w języku angielskim (Uwagi dotyczące zawiadomienia Komisji w sprawie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska w sprawach dotyczących środowiska przygotowane przez organizację pozarządową zajmującą się ochroną środowiska)

Prawo do podjęcia środków prawnych (legitymacja procesowa) - część II

Dr Vojtěch Vomáčka, Ph.D., LL.M.

Warsztaty dla polskich sędziów na temat
dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących
ochrony środowiskowa
11 października 2023 r., Warszawa

Najważniejsze zasady i orzecznictwo TSUE: LEGITYMACJA PROCESOWA

Janecek (C-237/07), ClientEarth (C-404/13, ocena i zarządzania jakością otaczającego powietrza): osoby poszkodowane muszą mieć możliwość żądania przyjęcia planów działań związanych z zanieczyszczeniem powietrza.

Folk (C-529/15, dyrektywa w sprawie odpowiedzialności za środowisko): osoby posiadające licencję połowową muszą mieć możliwość wszczęcia postępowania odwoławczego przed sądem lub innym właściwym organem publicznym zgodnie z art. 12 i 13 dyrektywy.

Protect Natur-, Arten- und Landschaftschutz Umweltorganisation (C-664/15, ramowa dyrektywa wodna): organizacja pozarządowa musi mieć możliwość zaskarżenia pozwolenia na projekt poboru wody z rzeki w celu produkcji śniegu dla ośrodka narciarskiego zgodnie z prawem UE.

Land Nordrhein-Westfalen (C-535/18, dyrektywa w sprawie OOŚ, ramowa dyrektywa wodna): członkowie społeczności zainteresowanej danym przedsięwzięciem muszą mieć możliwość podniesienia przed właściwymi sądami krajowymi zarzutu naruszenia wymogów zapobiegania pogarszaniu się stanu części wód; prawo UE pozwala państwom członkowskim postanowić, że w sytuacji, gdy uchybienie proceduralne, powodujące nieważność decyzji zatwierdzającej przedsięwzięcie, nie zmienia znaczenia tej decyzji, skarga o stwierdzenie nieważności tej decyzji jest dopuszczalna tylko wtedy, gdy dana nieprawidłowość pozbawiła skarżącego prawa do udziału w procesie podejmowania decyzji dotyczących środowiska.

Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland i Inni (C-197/18, dyrektywa azotanowa): zainteresowane osoby fizyczne i prawne, takie jak skarżący w postępowaniu przed sądem krajowym (**w tym gmina i stowarzyszenie zajmujące się dystrybucją wody**), powinny mieć możliwość żądania od właściwych władz krajowych zmiany istniejącego programu działania lub przyjęcia dodatkowych środków lub wzmocnionych działań.

a jeśli nie... skutek bezpośredni

Protect Natur-, Arten- und Landschaftschutz Umweltorganisation (C-664/15, Ramowa Dyrektywa Wodna):

Organizacja pozarządowa musi być w stanie zakwestionować pozwolenie na projekt poboru wody z rzeki w celu produkcji śniegu dla ośrodka narciarskiego zgodnie z prawem UE.

Organizacja pozarządowa twierdziła, w oparciu o badania naukowe, że rozpatrywane przedsięwzięcie będzie miało znaczący wpływ na obszary chronione na podstawie dyrektywy 92/43, w szczególności ze względu na hałas instalacji naśnieżających, i że w znaczący sposób będzie negatywnie oddziaływać na niektóre gatunki występujące na tych obszarach, wśród nich szereg chronionych gatunków ptaków, których siedliska są już zagrożone istniejącymi instalacjami, co zresztą już doprowadziło do zaniku szeregu tych gatunków ze wspomnianych obszarów.

W pytaniu pierwszym sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 4 dyrektywy 2000/60 lub tę dyrektywę jako taką należy interpretować w ten sposób, że organizacja ochrony środowiska powinna mieć na podstawie art. 9 ust. 3 konwencji z Aarhus możliwość zakwestionowania przed sądem regulowanej wyłącznie prawem wodnym decyzji udzielającej pozwolenia na przedsięwzięcie, które nie podlega ocenie oddziaływania na środowisko na podstawie dyrektywy 2011/92.

Sprawa związana z projektem pozyskiwaniem wody z rzeki w celu produkcji sztucznego śniegu dla ośrodka narciarskiego. Pozwolenie na ten projekt było regulowane przez przepisy dotyczące spraw wodnych i nie było poddane ocenie oddziaływania na środowisko. Zastosowanie miała dyrektywa ramowa wodna, która reguluje abstrahowanie wody i ochronę jakości rzeki. W związku z tym, mimo że sprawa dotyczyła kwestii środowiskowych, Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że organizacja pozarządowa ma prawo do zaskarżenia takiego pozwolenia na podstawie prawa UE i dyrektywy ramowej wodnej właśnie.

Land Nordrhein-Westfalen (C-535/18, OOS, Ramowa dyrektywa wodna):

Budowa odcinka autostrady/drogi federalnej składającego się z trzech do czterech pasów ruchu na dystansie około 3,7 km. Decyzją tą udzielono inwestorowi także zezwolenia na odprowadzanie wód opadowych z nawierzchni drogi do trzech zbiorników wodnych, włącznie do wód podziemnych. W tym względzie decyzja zawierała, zarówno w odniesieniu do odprowadzania wody deszczowej do wód powierzchniowych, jak i do ich infiltracji do wód podziemnych, szereg dodatkowych postanowień mających na celu zapewnienie ochrony wód.

Art. 1 akapit pierwszy lit. b) i art. 1 akapit drugi tiret pierwsze oraz art. 4 ust. 1 ust. b) dyrektywy 2000/60 w związku z art. 19 TUE i art. 288 TFUE należy interpretować w ten sposób, że członkowie społeczności, której dotyczy przedsięwzięcie, powinni mieć możliwość podniesienia przed właściwymi sądami krajowymi zarzutu naruszenia obowiązku zapobiegania pogarszaniu stanu jednolitej części wód i poprawienia jej stanu, jeżeli to naruszenie dotyczy ich bezpośrednio.

Niedawna sprawa dotycząca odprowadzania wód opadowych spływających z powierzchni dróg do ciał wodnych i wód gruntowych. Trybunał Sprawiedliwości doszedł do wniosku, że członkowie społeczności mają prawo do dostępu do sądu i mogą opierać się na wymogach dyrektywy. Istotną kwestią była ochrona wód gruntowych, jako zasobu wykorzystywanego przez ludzi, co skutkowało możliwością bezpośredniego zastosowania i skutecznej egzekucji. Jednakże, Trybunał zauważył, że nie wydaje się, aby uczestnicy postępowania głównego mogli być dotknięci naruszeniem obowiązków dotyczących wód powierzchniowych. Pomimo że decyzja opierała się na argumentach związanych z ochroną zdrowia publicznego i wykorzystaniem wód, sąd podkreślił konieczność bliższego związku pomiędzy skarżącymi a ochroną wód powierzchniowych.

Land Nordrhein-Westfalen (C-535/18, OOS, Ramowa dyrektywa wodna):

- skarżący w postępowaniu głównym mieli zostać wywłaszczeni lub posiadając w obrębie terenu, na którym realizowano przedsięwzięcie, studnie domowe będące ich indywidualnym zaopatrzeniem w wodę pitną
- *Natomiast ani informacje zawarte w postanowieniu odsyłającym, ani uwagi przedstawione Trybunałowi nie pozwalają na ustalenie znaczenia, jakie dla skarżących w postępowaniu głównym mają jednolite części wód powierzchniowych, na które również może mieć wpływ rozpatrywane przedsięwzięcie. W tych okolicznościach nie wydaje się, aby ewentualne naruszenie obowiązków wynikających z art. 4 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2000/60 mogło dotyczyć skarżących w postępowaniu głównym, w związku z czym badanie Trybunału dotyczyć będzie wyłącznie art. 4 ust. 1 lit. b) dotyczącego wód podziemnych.*
- *W związku z tym należy stwierdzić, że dyrektywa 2000/60 swoim celem i obowiązkami przewidzianymi w jej art. 4 ust. 1 lit. b) zmierza również do osiągnięcia celu szczególnego, jakim jest ochrona wód podziemnych jako zasobów do wykorzystywania przez ludzi.*

Niedawna sprawa dotycząca odprowadzania wód opadowych spływających z powierzchni dróg do ciał wodnych i wód gruntowych. Trybunał Sprawiedliwości doszedł do wniosku, że członkowie społeczności mają prawo do dostępu do sądu i mogą opierać się na wymogach dyrektywy. Istotną kwestią była ochrona wód gruntowych, jako zasobu wykorzystywanego przez ludzi, co skutkowało możliwością bezpośredniego zastosowania i skutecznej egzekucji. Jednakże, Trybunał zauważył, że nie wydaje się, aby uczestnicy postępowania głównego mogli być dotknięci naruszeniem obowiązków dotyczących wód powierzchniowych. Pomimo że decyzja opierała się na argumentach związanych z ochroną zdrowia publicznego i wykorzystaniem wód, sąd podkreślił konieczność bliższego związku pomiędzy skarżącymi a ochroną wód powierzchniowych.

Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland i inni (C-197/18, dyrektywa azotanowa):

Ochrona wód przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzenia rolniczego

Dotknięte osoby fizyczne i prawne, takie jak skarżący w postępowaniu głównym (**w tym gmina i stowarzyszenie dystrybucji wody**), powinny mieć możliwość wymagania od właściwych organów krajowych zmiany istniejącego programu działań lub przyjęcia dodatkowych środków lub wzmożonych działań

gmina = nie jest zainteresowanym podmiotem publicznym w rozumieniu konwencji z Aarhus, ale może być dotknięta naruszeniem prawa UE

Obowiązki przewidziane w art. 5 ust. 4 i 5 dyrektywy 91/676 są jasne, precyzyjne i bezwarunkowe, tak że jednostki mogą się na nie powoływać względem państwa (zob. analogicznie wyrok z dnia 26 czerwca 2019 r., Craeynest i in., C-723/17, EU:C:2019:533, pkt 42).

Sprawa dotyczącą gminy, która została rozpatrzona w ramach Dyrektywy Azotanowej, a nie Dyrektywy Ramowej wodnej, co stanowi kolejny element ochrony wód, ale oparty na innej podstawie prawnej. Istniało zagrożenie, że azotany pochodzące z źródeł rolniczych wpłyną na wodę używaną przez gminę i dystrybuowaną przez Stowarzyszenie Dystrybucji Wody. Choć kwestia, czy Stowarzyszenie Dystrybucji Wody może być uznane za instytucję publiczną z perspektywy Aarhus, pozostaje otwarta, Trybunał Sprawiedliwości uznał, że mają oni pewne prawa wynikające z korzystania z wody i mogą być dotknięci naruszeniem tej dyrektywy, co ma istotne znaczenie dla skutecznej egzekucji przepisów. Ponadto, ponieważ woda ta jest używana głównie do zaopatrzenia publicznego, istnieje silne powiązanie między ochroną zdrowia publicznego a wykorzystaniem zasobów naturalnych.

SPRAWA W TOKU

Czy art. 47 [akapit pierwszy karty] w związku z art. 19 [ust. 1 akapit drugi TUE] i art. 2 pkt 4 z związku z art. 9 ust. 3 [konwencji z Aarhus o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do wymiaru sprawiedliwości, podpisanej w Aarhus w Danii 25 czerwca 1998 r. i zatwierdzonej w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 2005/370/WE z dnia 17 lutego 2005 r.] należy interpretować w ten sposób, że do zakresu pojęcia „społeczeństwo” zalicza się podmiot prawny, jakim jest adwokacka spółka partnerska, która nie powołuje się na naruszenie jakiegokolwiek prawa lub interesu tego podmiotu prawnego, ale raczej na naruszenie praw i interesów osób fizycznych, adwokatów tworzących te formę organizacji zawodu, [oraz] czy taki podmiot może być zrównany, w rozumieniu art. 2 pkt 4 konwencji, z grupą osób fizycznych działających poprzez stowarzyszenie lub organizację?

- zezwolenie na składowanie odpadów (zarządzanie odpadami)

Rozpatrywana sprawa po pierwsze, nie dotyczy ochrony powietrza ani gospodarki wodnej, lecz głównie pozwolenia na składowanie odpadów, co stanowi delikatny temat dla rumuńskiego rządu ze względu na długoterminowy problem związany ze składowaniem odpadów. Rumunia została pozwana do Trybunału Sprawiedliwości, gdyż nie udało się jej zamknąć lub zredukować do minimum oddziaływania na środowisko około 68 składowisk odpadów, a obecnie nadal istnieje około połowa z nich, które nie działają prawidłowo. Jedno z pozwolenie na składowanie odpadów zostało zaskarżone przez grupę, która jest prawną firmą, więc nie jest to organizacja pozarządowa ani gmina korzystająca z zasobów przyrody. Jest to wyraźna definicja podmiotu, który nie jest bezpośrednio i osobiście dotknięty, ale może być uznany za część społeczeństwa.

Pytanie prejudycjalne, które jest dość długie, odnosi się do Konwencji z Aarhus oraz przepisów UE, w szczególności związanych z Artykułem 9 (3) Konwencji z Aarhus. Ponieważ jest to pozwolenie na składowanie odpadów, prawdopodobnie nie jest wymagane przez ocenę oddziaływania na środowisko, dlatego znajdujemy się w kategorii pozostałych przypadków. W tym kontekście istotne jest, czy firma prawnicza jest uznawana za instytucję publiczną zgodnie z prawem rumuńskim oraz jakie są zasady dostępu do informacji w takich przypadkach.

OPINIA RZECZNIK GENERALNEJ:

- *Chociaż cel „szerokiego dostępu do wymiaru sprawiedliwości” został wyraźnie wymieniony tylko w art. 9 ust. 2 i w odpowiednich przepisach dyrektyw w związku z ustanowieniem „wystarczającego interesu i naruszenia prawa” jako przesłanki wniesienia skargi, powszechnie uznaje się, że stwierdzenie to stanowi „cel ogólny” konwencji z Aarhus i nie ogranicza się do jej art. 9 ust. 2(19).*
- *kto może być członkiem „społeczeństwa” - zasadniczo wszyscy, pod warunkiem że spełnione są wymogi prawne*
- *włączenie „stowarzyszeń, organizacji lub grup” niemających osobowości prawnej do definicji „społeczeństwa” jest jednak kwalifikowane poprzez odniesienie do ustawodawstwa krajowego lub praktyki krajowej*
- *ograniczenie zdolności prawnej adwokackiej spółki partnerskiej do spraw dotyczących wykonywania jej działalności zawodowej, nie może skutkować wykluczeniem jej statusu „członka społeczeństwa” na podstawie art. 2 ust. 4. Ograniczenie to odnosi się jednak do kryteriów ustanowionych w prawie krajowym w odniesieniu do uprawnienia takiej spółki do wniesienia skargi na podstawie art. 9 ust. 3. Co więcej, okoliczność, że adwokacka spółka partnerska nie powołuje się na naruszenie prawa lub interesu właściwego temu podmiotowi, lecz raczej na naruszenie praw i interesów wchodzących w jej skład członków, także nie może wykluczać jej statusu „członka społeczeństwa”.*

Analizując argumentację Rzecznika Generalnego, można zauważyć, że idzie ona zgodnie z pewnym algorytmem, zachowując pewną kolejność. Po pierwsze, Rzecznik Generalny podkreśla, że szeroki dostęp do wymiaru sprawiedliwości nie dotyczy tylko surowego reżimu, ale całej Konwencji z Aarhus. Jest to dość unikalne podejście, które, jeśli zostanie potwierdzone przez Trybunał Sprawiedliwości, przynajmniej daje pewne podstawy do argumentacji. Ponadto, pierwszą zasadą podejścia do definicji "członka społeczeństwa" jest to, że powinna ona obejmować praktycznie każdego, pod warunkiem spełnienia wymagań prawnych. Stowarzyszenia, organizacje lub grupy bez osobowości prawnej kwalifikowane są w oparciu o krajową ustawodawstwo i praktykę. Rzecznik Generalny zauważa, że ograniczenie zdolności prawnej spółki partnerskiej do spraw związanych z wykonywaniem jej działalności zawodowej nie ogranicza jej statusu jako członka społeczeństwa zgodnie z Artykułem 2 ustęp 4. Innymi słowy, kancelaria prawna to kancelaria prawna. Może ona świadczyć usługi prawne, ale Rzecznik Generalny stwierdza, że to nie oznacza, że nie może ona zostać uznana za publiczną w sensie Konwencji z Aarhus i tym samym odwoływać się do bezpośredniego działania prawa UE. Ponadto, gdy kancelaria prawna argumentuje, że ona sama nie jest dotknięta składowaniem odpadów, ale prawnicy są, Rzecznik Generalny stwierdza, że brak naruszenia jakichkolwiek konkretnych praw kancelarii nie wyklucza jej statusu jako członka publicznego. Innymi słowy, nadal może ona być uznana za publiczną.

OPINIA RZECZNIK GENERALNEJ:

- *adwokacką spółkę partnerską można uznać za członka „społeczeństwa” w rozumieniu art. 2 ust. 4 konwencji z Aarhus w związku z art. 9 ust. 3 tej konwencji, w sytuacji gdy spółka ta nie powołuje się na naruszenie jakichkolwiek praw lub interesów właściwych temu podmiotowi, lecz raczej na naruszenie praw i interesów osób fizycznych, a mianowicie wchodzących w jej skład adwokatów*
- ***A co z warunkiem, że dopiero po powołaniu się na uzasadniony interes prywatny, osoba fizyczna, prawna lub zainteresowana organizacja inna niż organizacja pozarządowa zajmująca się ochroną środowiska może wszcząć „obiektywny spór” poprzez wniesienie skargi w celu ochrony uzasadnionego interesu publicznego?***
- Art. 9 ust. 3 „nie wskazuje, że organizacje pozarządowe powinny być uprzywilejowane względem jednostek”
- *Aby ocenić, czy wymogi dotyczące legitymacji procesowej rzeczywiście uniemożliwiają pewnym kategoriom członków społeczeństwa wniesienie skargi, należy wziąć pod uwagę system prawny jako całość i ocenić, w jakim zakresie prawo krajowe wywołuje takie „skutki blokujące”*
- *...interpretacja należy do sądu krajowego..*
- *sąd krajowy nie powinien być wzywany do zwrócenia się do osób fizycznych „stojących za” danym podmiotem w celu ustalenia legitymacji procesowej*

Należy jednak nadal rozważyć krajowe przepisy, bowiem wynika to z artykułu 9(3), a Rumunia posiada swoje uregulowanie, według którego osoby fizyczne lub prawne inne niż organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną środowiska, mogą prowadzić wyłącznie spory obiektywne, polegające na działaniach mających na celu ochronę uzasadnionego interesu publicznego. Nawet jeśli kancelaria prawna odwołuje się do praw swoich prawników, którzy tworzą firmę prawniczą, to nadal musi istnieć aspekt interesu publicznego, aby umożliwić jej dostęp do sądu.

Rzecznik Generalny stwierdza, że po pierwsze, nie ma wskazania w artykule 9, ustęp 3, że organizacje pozarządowe powinny być uprzywilejowane. Aby zrozumieć, jakie konsekwencje niesie to postanowienie w rumuńskim prawie, to w ostatecznym rozrachunku to sądy krajowe muszą wyjaśnić, czy faktycznie ogranicza ono dostęp do wymiaru sprawiedliwości na mocy artykułu 9(3) dla różnych możliwych grup zainteresowanych członków społecznych, czy też interpretacja jest na tyle elastyczna, by umożliwić szeroki dostęp do wymiaru sprawiedliwości. To sędziowie krajowi zostają postawieni w obliczu decyzji, czy przepisy te nie są zbyt restrykcyjne. Kancelaria prawna może być uznana za podmiot publiczny, a jeśli istnieją jakiegokolwiek ograniczenia, to sędziowie krajowi muszą ocenić, czy są one zbyt restrykcyjne. Jeśli tak, byłoby to sprzeczne z prawem UE. Jednakże Rzecznik Generalny nie zagłębia się zbyt w istotę sporu: regulację dotyczącą gospodarki odpadami, traktując ją raczej jako kwestię egzekwowania prawa UE.

OPINIA RZECZNIK GENERALNEJ:

- *W świetle powyższego uważam, że w postępowaniu dotyczącym naruszenia prawa ochrony środowiska Unii art. 9 ust. 3 konwencji z Aarhus w związku z art. 47 karty nie stoi na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego, który uzależnia dopuszczalność działania adwokackiej spółki partnerskiej od wykazania własnego interesu lub od tego, że poprzez wniesienie skargi zmierza ona do ochrony sytuacji prawnej bezpośrednio związanej ze szczególnym celem utworzenia takiej organizacji.*
- *Jednakże biorąc pod uwagę przewagę interesu publicznego w sporach dotyczących środowiska, do sądu krajowego należy dokonanie, w możliwie najszerszym zakresie, wykładni przepisów proceduralnych dotyczących przesłanek, jakie należy spełnić w celu wniesienia skargi, zgodnie z celami art. 9 ust. 3 i zapewnienia szerokiego dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Przepisy takie nie powinny faktycznie uniemożliwiać określonym kategoriom „członków społeczeństwa”, w tym w szczególności organizacjom, stowarzyszeniom lub grupom rzeczywiście działającym na rzecz ochrony środowiska i spełniającym wymogi prawa krajowego zaskarżenia decyzji wydanej w wyniku postępowania administracyjnego, które może być sprzeczne z prawem Unii w dziedzinie ochrony środowiska.*

C-613/22 (Dublin 8 Residents Association)

SPRAWA W TOKU:

Czy art. 11 ust. 1 lit. a) dyrektywy OOS w związku z art. 47 karty praw podstawowych lub art. 9 ust. 2–4 konwencji z Aarhus skutkuje tym, że jeżeli ekologiczna organizacja pozarządowa spełnia kryterium legitymacji procesowej określone w tym przepisie, wówczas należy uznać, iż dysponuje ona dostateczną zdolnością do skorzystania ze środka prawnego, niezależnie od ogólnej zasady prawa krajowego obowiązującej w państwie członkowskim, uniemożliwiającej wszczynanie postępowania sądowego stowarzyszeniom nieposiadającym osobowości prawnej?

Jeżeli nie, to czy ma taki skutek w okolicznościach, w których prawo krajowe danego państwa członkowskiego stanowi, że organizacja pozarządowa spełniająca kryterium na potrzeby legitymacji procesowej przewidziane w art. 1 ust. 2 lit. e) tej dyrektywy zyskuje tym samym zdolność do skorzystania ze środka prawnego?

Jeżeli nie, to czy ma taki skutek w okolicznościach, w których prawo krajowe danego państwa członkowskiego lub procedury przyjęte przez organ właściwy danego państwa członkowskiego pozwalają ekologicznej organizacji pozarządowej, która w innym kontekście w świetle prawa krajowego nie miałaby zdolności prawnej, na udział w administracyjnym etapie procedury wydawania zgody na inwestycję?

(...)

TREŚĆ PRAWA - PLANY OCHRONY JAKOŚCI POWIETRZA

- Jednostka (a także organizacja pozarządowa) ma **prawo wglądu do opracowanego planu działania**, ponieważ kluczowym elementem dyrektywy w sprawie jakości powietrza jest ustalenie wiążących wartości dopuszczalnych wraz z obowiązkiem przyjęcia planów jakości powietrza zawierających odpowiednie środki w celu osiągnięcia zgodności w jak najkrótszym czasie.
- W sprawie C-404/13(*ClientEarth*) TSUE potwierdził, że **sąd krajowy powinien nakazać podjęcie wszelkich środków niezbędnych do dostosowania planu ochrony powietrza do unijnych przepisów dotyczących jakości powietrza**.
- Trybunał Sprawiedliwości **ograniczył prawo osób do żądania konkretnej treści planu**. Trybunał orzekł, że władze publiczne powinny podjąć środki w celu ograniczenia (ryzyka) czasu trwania, ale korzystały z dużej swobody decyzyjnej, więc nie można było wymagać konkretnych środków (C-237/07).
- Podobne podejście ma zastosowanie do obowiązków wynikających z **dyrektywy NEC**. Bezpośrednio zainteresowane osoby fizyczne i prawne muszą mieć możliwość zażądania od właściwych organów, w razie potrzeby poprzez wniesienie sprawy do sądów krajowych, przestrzegania i wdrożenia takich przepisów prawa UE - na przykład **opracowania krajowych programów stopniowej redukcji krajowych emisji między innymi SO₂ i NO_x** (sprawy połączone C-165/09, C-166/09 i C-167/09)

TREŚĆ PRAWA - SYSTEM MONITOROWANIA ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA

- Jednostki muszą mieć możliwość **zakwestionowania systemu monitorowania zanieczyszczenia powietrza** w swoich miastach, ponieważ dyrektywa w sprawie jakości powietrza określa szczegółowe zasady dotyczące wykorzystania i lokalizacji punktów pobierania próbek do pomiaru jakości powietrza w strefach i aglomeracjach obejmujących terytorium każdego państwa członkowskiego (*sprawa C-723/17 Craeynest i in.*)
- **Obowiązek ustanowienia punktów poboru prób** w taki sposób, aby dostarczały one informacji o najbardziej zanieczyszczonych lokalizacjach oraz obowiązek ustanowienia co najmniej **minimalnej liczby punktów pomiarowych** był jasny, precyzyjny i bezwarunkowy.
- **Do sądów krajowych należy sprawdzenie, czy obowiązki te zostały spełnione.** Pod tym względem średnie wartości w całej strefie lub mieście są niewystarczające, ponieważ mogą zaniżać rzeczywiste narażenie na zanieczyszczone powietrze.

Sprawa C-723/17 Craeynest i inni, w której Trybunał Sprawiedliwości uznał, że osoby fizyczne muszą mieć możliwość kwestionowania systemu monitorowania zanieczyszczeń powietrza. Dotyczy to nawet tych działań, które służą ocenie jakości środowiska oraz obowiązku ustanowienia punktów poboru próbek. Oczywiście, jako że jest to kwestia dość techniczna, można argumentować, że sąd nie powinien zastępować organów zezwalających. Jednakże Trybunał Sprawiedliwości odpowiada, że tak jest. Osoby fizyczne muszą być w stanie ocenić nawet te kwestie techniczne, gdyż stanowią one istotne wymagania dyrektyw UE. To jednak nie oznacza, że osoby te mogą żądać precyzyjnej treści planu lub umiejscowienia punktów poboru próbek, na przykład w określonych miejscach. Jest to nieco inna kwestia. Można kwestionować to, co już istnieje, ale nie można żądać własnego rozwiązania problemu. Niemniej jednak w praktyce, lista możliwych środków czy miejsc poboru próbek jest w pewien sposób ograniczona. Skarżący mogą sugerować, gdzie można umieścić te punkty i jeśli nie ma innych rozwiązań, sąd prawdopodobnie może przyjąć ich sugestię. Widać więc, że krajowy sąd musi być w stanie zapewnić pełną ocenę faktów i nie tylko być w stanie przeprowadzić pełną ocenę, ale także podejmować wszystkie niezbędne środki. Na przykład, jeśli jest to możliwe, krajowe sądy mogą zarządzić, aby punkty te były umieszczone zgodnie z kryteriami określonymi w dyrektywie UE. Mają one takie zobowiązanie. To nie oznacza, że sędziowie krajowi, muszą nagle uzyskać nowe kompetencje sądowe. Jednakże jeśli posiadają określone kompetencje i są one potrzebne dla skuteczności prawa UE, Trybunał Sprawiedliwości sugeruje, że należy z nich skorzystać. Nie wystarczy tylko dokonać oceny, ale jeśli jest to możliwe do rozwiązania sprawy, należy to zrobić w

sposób najbardziej efektywny.

OBOWIĄZKI SĄDÓW KRAJOWYCH - EFEKTYWNOŚĆ

Ponadto sąd krajowy **musi być w stanie zapewnić pełną kontrolę faktów** w celu podjęcia wszelkich niezbędnych środków przeciwko danemu organowi krajowemu.

Przykład: W [sprawie C-723/17 Craeynest i in.](#) TSUE orzekł, że sądy krajowe są właściwe do **przeglądu wyboru lokalizacji stacji pomiaru jakości powietrza oraz do podjęcia wszelkich niezbędnych środków przeciwko danemu organowi krajowemu.** Przy ocenie, czy przestrzegane są wartości graniczne, poziom zanieczyszczenia w każdym punkcie pobierania prób musi być brany pod uwagę indywidualnie. **Właściwe sądy (w tym przypadku sąd w Brukseli) muszą egzekwować przepisy UE, aby upewnić się, że stacje monitorujące są zlokalizowane tam, gdzie występują najwyższe stężenia zanieczyszczeń powietrza.** Oznacza to, że sąd jest również właściwy do **podjęcia wszelkich niezbędnych środków w odniesieniu do danego organu krajowego, takich jak nakaz, w celu zapewnienia, aby takie punkty były zlokalizowane zgodnie z kryteriami określonymi w dyrektywie w sprawie jakości powietrza.**

Sprawa C-723/17 Craeynest i inni, w której Trybunał Sprawiedliwości uznał, że osoby fizyczne muszą mieć możliwość kwestionowania systemu monitorowania zanieczyszczeń powietrza. Dotyczy to nawet tych działań, które służą ocenie jakości środowiska oraz obowiązku ustanowienia punktów poboru próbek. Oczywiście, jako że jest to kwestia dość techniczna, można argumentować, że sąd nie powinien zastępować organów zezwalających. Jednakże Trybunał Sprawiedliwości odpowiada, że tak jest. Osoby fizyczne muszą być w stanie ocenić nawet te kwestie techniczne, gdyż stanowią one istotne wymagania dyrektyw UE. To jednak nie oznacza, że osoby te mogą żądać precyzyjnej treści planu lub umiejscowienia punktów poboru próbek, na przykład w określonych miejscach. Jest to nieco inna kwestia. Można kwestionować to, co już istnieje, ale nie można żądać własnego rozwiązania problemu. Niemniej jednak w praktyce, lista możliwych środków czy miejsc poboru próbek jest w pewien sposób ograniczona. Skarżący mogą sugerować, gdzie można umieścić te punkty i jeśli nie ma innych rozwiązań, sąd prawdopodobnie może przyjąć ich sugestię. Widać więc, że krajowy sąd musi być w stanie zapewnić pełną ocenę faktów i nie tylko być w stanie przeprowadzić pełną ocenę, ale także podejmować wszystkie niezbędne środki. Na przykład, jeśli jest to możliwe, krajowe sądy mogą zarządzić, aby punkty te były umieszczone zgodnie z kryteriami określonymi w dyrektywie UE. Mają one takie zobowiązanie. To nie oznacza, że sędziowie krajowi, muszą nagle uzyskać nowe kompetencje sądowe. Jednakże jeśli posiadają określone kompetencje i są one potrzebne dla skuteczności prawa UE, Trybunał Sprawiedliwości sugeruje, że należy z nich skorzystać. Nie wystarczy tylko dokonać oceny, ale jeśli jest to możliwe do rozwiązania sprawy, należy to zrobić w sposób

najbardziej efektywny.

Aby osiągnąć skuteczną regulację jakości powietrza, sąd krajowy **powinien być w stanie dostosować praktykę krajową do** prawa UE.

Przykład: W [sprawie C-404/13 ClientEarth](#) TSUE orzekł, że **sąd krajowy powinien nakazać podjęcie wszelkich środków niezbędnych do dostosowania planu zanieczyszczenia powietrza do przepisów UE dotyczących jakości powietrza**. W tej sprawie organizacja pozarządowa zwróciła się do brytyjskich sądów o nakazanie rządowi poprawy planów wymaganych przez prawo UE w celu zmniejszenia niebezpiecznych poziomów dwutlenku azotu w 16 obszarach miejskich, w tym w Wielkim Londynie. Wysoki poziom dwutlenku azotu wpływa na zdrowie milionów Brytyjczyków, zwłaszcza grup szczególnie wrażliwych, takich jak dzieci i osoby starsze. Pierwszy brytyjski sąd orzekł, że jego zadaniem nie jest nakazywanie rządowi poprawy jakości powietrza, jednak brytyjski Sąd Najwyższy zwrócił się o wskazówki do TSUE, który potwierdził, że osiągnięcie skuteczności prawa UE zależy (również) od sądów krajowych.

OBOWIĄZKI SĄDÓW KRAJOWYCH - EFEKTYWNOŚĆ

- Wymogi UE muszą być egzekwowane.
- Sędziowie krajowi nie powinni odkładać wymogów UE na bok z powodu **trudności związanych z transpozycją** i skutecznym stosowaniem w państwach członkowskich (takich jak sytuacja społeczno-gospodarcza, inwestycje na dużą skalę i zmiany strukturalne lub trudności techniczne).
- Państwo członkowskie, które napotyka tymczasowo niemożliwe do przewyciężenia trudności uniemożliwiające mu wywiązanie się ze zobowiązań wynikających z prawa Unii, **może powoływać się na siłę wyższą jedynie przez okres konieczny do rozwiązania tych trudności** ([Sprawa C-68/11 Komisja przeciwko Włochom](#), [Sprawa C-488/15 Komisja przeciwko Bułgarii](#), [Sprawa C-336/16 Komisja przeciwko Polsce](#), dotyczące dopuszczalnych wartości stężeń PM₁₀ w otaczającym powietrzu).

Przykład: [Opinia rzecznika generalnego Kokotta](#) w sprawie C-488/15 Komisja przeciwko Bułgarii: „96. Plany ochrony jakości powietrza na mocy art. 23 ust. 1 dyrektywy 2008/50 również mogą być przyjmowane wyłącznie na podstawie takiej równowagi interesów. **Wysokie znaczenie jakości otaczającego powietrza dla ochrony życia i zdrowia pozostawia niewiele miejsca na uwzględnienie innych interesów. W związku z tym wymaga również ścisłej weryfikacji dokonanej oceny.** Istnieją jednak niezaprzeczalnie nadrzędne interesy, które mogą wykluczać pewne właściwe środki”

TREŚĆ PRAWA - HOMOLOGACJA POJAZDÓW

- **C-873/19 (*Deutsche Umwelthilfe*)**
- Artykuł 9 ust. 3 Konwencji z Aarhus o dostępie do informacji w związku z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że **wyklucza sytuację, w której stowarzyszenie ekologiczne**, uprawnione do wszczęcia postępowania sądowego zgodnie z prawem krajowym, nie jest w stanie zaskarżyć przed sądem krajowym **decyzji administracyjnej o udzieleniu lub zmianie homologacji typu WE, która może być sprzeczna z art. 5 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 715/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie homologacji typu pojazdów silnikowych w odniesieniu do emisji zanieczyszczeń pochodzących z lekkich pojazdów pasażerskich i użytkowych (Euro 5 i Euro 6) oraz w sprawie dostępu do informacji dotyczących naprawy i utrzymania pojazdów.**
- Tymczasem stwierdzenia, że rozporządzenie nr 715/2007, a w szczególności jego art. 5 ust. 2, realizuje taki cel środowiskowy, a w związku z tym stanowi część „prawa w dziedzinie środowiska” w rozumieniu art. 9 ust. 3 konwencji z Aarhus, wbrew temu, co utrzymuje KBA, **w żaden sposób nie** podważa okoliczność, że rozporządzenie to zostało przyjęte na podstawie art. 95 WE, obecnie art. 114 TFUE, **odnoszącego się do działań dotyczących zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, które mają na celu ustanowienie i funkcjonowanie rynku wewnętrznego.**

EFEKTYWNOŚĆ = REKOMPENSATA

Sądy powinny mieć możliwość przyznawania odszkodowań (rekompensat), ponieważ w praktyce mogą istnieć ograniczenia pełnej skuteczności prawa UE. **Sąd krajowy, którego zadaniem jest stosowanie prawa UE, czasami musi wyważyć szereg praw podstawowych.** W szczególności pozbawienie wolności musi być środkiem ostatecznym

Przykład: W [sprawie C-752/18 Deutsche Umwelthilfe](#) TSUE zajął się odmową zastosowania się przez niemiecki rząd regionalny do wyroku sądu nakazującego krajowi związkowemu Bawarii zmianę planu dotyczącego jakości powietrza poprzez wprowadzenie zakazu ruchu pojazdów z silnikiem diesla w Monachium. Kraj związkowy Bawaria odmówił jednak wprowadzenia takiego zakazu, pomimo wydania przeciwko niemu nakazu zapłaty powtarzających się kar finansowych (zapłata kar finansowych nie zmniejsza środków kraju związkowego). **Sąd krajowy rozważał zastosowanie przymusowych środków detencyjnych (więzienia) wobec wysokich rangą przedstawicieli politycznych, co mogłoby być sprzeczne z konstytucją.** TSUE stwierdził, że sąd krajowy nie może nakazać przymusowego zatrzymania wyłącznie na podstawie zasady skuteczności i prawa do skutecznej ochrony sądowej. Każde ograniczenie prawa do wolności musi być przewidziane ustawą spełniającą wymogi art. 52 ust. 1 [Karty praw podstawowych](#)

TREŚĆ PRAWA - ODSZKODOWANIE (REKOMPENSATA)

C-61/21 (*Ministre de la Transition écologique a Premier ministre*)

Ze względu na nieprzyjęcie planów poprawy jakości powietrza (przez prawie dziesięć lat), osoby mieszkające na dotkniętym obszarze domagają się odszkodowania za wyrządzone szkody. Powołują się oni między innymi na konwencję z Aarhus.

OPINIA: Wartości dopuszczalne ustanowione dla zanieczyszczeń w otaczającym powietrzu oraz zobowiązania do poprawy jakości otaczającego powietrza ustanowione w art. 7 i 8 dyrektywy 96/62 w związku z dyrektywą 1999/30 oraz art. 13 i 23 dyrektywy 2008/50 mają na celu przyznanie praw jednostkom.

Roszczenie o odszkodowanie tytułem uszczerbku polegającego na pogorszeniu się stanu zdrowia wskutek przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i dwutlenku azotu w powietrzu (...) polega na wykazaniu przez poszkodowanego istnienia bezpośredniego związku pomiędzy tym uszczerbkiem a zamieszkiwaniem w miejscu, w którym nastąpiło przekroczenie odpowiednich wartości dopuszczalnych bez sporządzenia planu poprawy jakości powietrza...

TSUE: ...należy interpretować w ten sposób, że nie mają one na celu przyznania jednostkom uprawnień indywidualnych, które umożliwiałyby im wystąpienie z roszczeniami odszkodowawczymi wobec państwa członkowskiego zgodnie z zasadą odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone jednostkom w wyniku naruszeń prawa Unii, które można mu przypisać.

TERMINOWOŚĆ, EFEKTYWNOŚĆ I KOSZTY

Klohn (C-167/17, OOS): brak bezpośredniego skutku prawa UE wdrażającego art. 9 ust. 4 konwencji z Aarhus (wymóg procedury, która nie jest nadmiernie kosztowna).

C-470/16 (North East Pylon, OOS): [...] ale sąd krajowy powinien dokonać wykładni krajowego prawa proceduralnego, która w możliwie najszerszym zakresie jest [zgodna z konwencją z Aarhus].

East Sussex (C-71/14), Gruber (C-570/13), Mellor (C-75/08): wymóg skuteczności obejmuje badanie przez sędziego oceny merytorycznej decyzji, działania lub zaniechania, jak np. w przypadku kontroli aktów prawnych i regulacyjnych (**C-41/11, Inter-Environnement Wallonie**).

Leth (C-420/11): sąd krajowy rozpatrujący spór podlegający unijnemu prawu ochrony środowiska musi mieć możliwość zarządzenia środków tymczasowych, jak również przyznania odszkodowania pieniężnego, jeżeli spełnione są wszystkie trzy warunki odpowiedzialności państwa.

TERMINOWOŚĆ, EFEKTYWNOŚĆ I KOSZTY

Vereniging Hoekschewaards Landschap (C-281/16): sąd krajowy musi mieć możliwość zwrócenia się do TSUE o zbadanie ważności aktów przyjętych przez instytucje i organy UE.

Jednolita wykładnia prawa UE przez TSUE jest zapewniona dzięki możliwości kierowania przez sądy krajowe pytań dotyczących ważności i wykładni prawa UE (art. 267 TFUE).

„Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2015/72 z dnia 3 grudnia 2014 r. w sprawie przyjęcia ósmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na alpejski region biogeograficzny jest nieważna w zakresie, w jakim mocą tego aktu teren Haringvliet (NL 1000015) został włączony do tego wykazu bez uwzględnienia polderu Leenheeren jako części wskazanego terenu”.

W tym przypadku i w innych przypadkach z innych dziedzin prawa UE, Trybunał Sprawiedliwości podkreśla, że sąd krajowy musi być w stanie ocenić ważność aktu UE. Musi istnieć sposób na ocenę ważności aktu UE w postępowaniu przed sądem krajowym. Co robić? W zasadzie, składa się pytanie prejudycjalne, ale nie o interpretację, lecz o ważność aktu UE i przesyła się je do Trybunału Sprawiedliwości. Zobowiązanie do zapytania Trybunału Sprawiedliwości o ważność nie spoczywa jedynie na Sądzie Najwyższym, ale z zasady każdego sądu, który zajmuje się tą kwestią. W tym przypadku Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że decyzja Komisji była nieważna i faktycznie została później unieważniona. Jednocześnie jednak, jeśli zapytanie o ważność aktu UE zostało przesłane, a okaże się, że możliwym było, by wnioskodawca zakwestionował akt bezpośrednio, Trybunał Sprawiedliwości nie zajmie się tą kwestią i uzna pytanie prejudycjalne za niedopuszczone.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ!

vomacka@mail.muni.cz

